

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preciosa || Hiero-||theca || Dvodecim || Vnionibvs ||
Colo-||niensis Historiae || Exornata**

Gelenius, Aegidius

Coloniae Agrippinae, 1634

X. Lapis S. Heribertvs Chrysolitus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9564

ac iterum belli aleam periclitatus, si amplificatā Anglorū potestate manu militari possit atterere. Cū Anglis cōgressus, occiso Hugone Eduardi vicario, ac Anglorū exercitu ad pontē Sterlingensē partim trucidato, partim submerso, castella Drudonēse, Forfarū, Brechineū ac Montisrosatū, deinde Abirdoniā & castrum Dunnotir (vt iā quæ apud Perthum oppidū, Airēsē atq; multa alia eius facinora p̄clare leui brachio prateream) felicius faciliusq; quā cuiq; est credibile, caesis aut fugatis Anglis eripuit. Quæ omnia diuino quodā numine potius quam vllō humano robore videtur perpetrasse. Ita Lesleus. Atq; vt Scotorū insinuāt fasti, deprecate S. Duthaco Rosserū Episc. feliciter obtinuisse.

X. Lapis

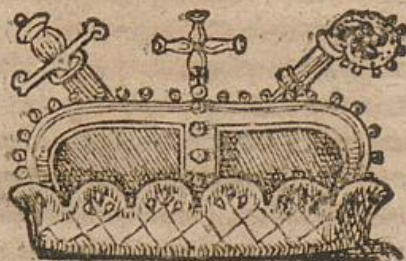
Chrysolitus.

Floruit sub
Ottone III.

& S. Henrico
Claudio Imp̄p
obiit 1022.
16. Martij.

Primus Septēvir qui tēpla Tuitia cōdis
Mōte Rubro Tubari fers HERIBER-
TE genus. ex VV. Salsm.

Hec insignia imitantur imagines quæ apud
Herbipolenses tribuuntur Henrico Episcopo
fratri S. Heriberti.

Nascitur.

NAscēntis HERIBERTI cubile, lu-
mine diuino illustratum, Electo-
ralis ipsi in Coloniensī Ecclesia fasti-
gij obtinendi splendorem portendit.
Ipse ex profapia Comitum Ruten-
burgicorum ad Tubarum flu. non
solum Gerbertum (qui postea sylue-
ster secundus fuit appellatus) sed &
Branonem Saxonix & Sueuix Ducis
filium (qui Gregorius nūcupatus V.)
Pontifices maximos puer Magistros
audiuit. sua ætate Bruno, postmodū
Pontifex Romanus, sanxit, vt dein-
ceps

Quos Ma-
gistros ha-
buerit.

ceps Imperator à Septemuiris Germaniæ Principibus solum eligeretur. *Diffidetes*
A Quam dignitatem hac occasione consecutus est S. HERIBERTVS; recõ- concili at.
 ciliabat ipse dissidentes Rauennatum ab Episcopo suo animo; inde de-
 signatus fuerat Coloniam, vt iret Legatus, illicque distractas Vbiorum
 in deligendo Præsule voluntates in concordiam reuocaret; Reuocatu- Fit Archie-
 rus omnium ipse calculis & suffragijs Wezelino agente, in quem Cleri piscopus.
 propendebant suffragia, in Principem Electorem fuit cooptratus. Qua
 de causa ingens Ottonem Imperatorem incescit gaudium, vt declarat
 hæc Laconica & familiaris ad eum epistola: *Otto Tertius Imperator Au-*
B *gustus sola Dei gratia HERIBERTO Archilogothea gratiam suam & Co-*
loniam & pallij cubitum vnum. Habita electione Beneuentum ad i-
 psam Imperatorem profectus Regalibus ab eodem donatus, Romam
 progressus pallio ibidem fuit insignitus. Mortuo Ottone primo Ar- *Diffidet à*
 chilogothea noster Primus in cathedra Coloniensi Electoris munus *S. Henrico,*
 iam ante Energero cum alijs Septemuiris à Gregorio V. decretum, vt
 obiret, suæ curæ (vti & S. Annonem fecisse dicturus sum) Imperialia in-
 signia vendicauit, nimirum lanceam sacram in reditu suo ex Italia Co-
 loniam præmisit. Quod vt rescituit Sanctus Hénricus ab alijs Imperator
 designatus, S. Archilogotheam HERIBERTVM iussit detineri, donec
C fratris sui vadimonio, custodia leuaretur. Deinde aliquo tempore ab Im-
 peratore nouo, instigantibus præsertim susurrionibus aulicis discedit,
 sed tandem illi reconciliatus adeo arcto se illi obstrinxit fœdere, vt cum
 capitis sui periculo non dubitaret ipsius Imperatoris salutem redimere.
 Nam cum Imperator Papiæ in discrimen vocaretur vitæ; obiecit se S.
 HERIBERTVS noster, vt ostendit Dithm. lib. 6. Rem gestam ipsius de-
 scribã verbis. *Eademq; die, inquit, reuelatur qua mutabilitate totius mundi huius* *Seditio Pa-*
instabilis cursus in prouum semper voluatur. Namque inter tot gaudia subito insequit *piensis.*
inimicæ pacis discordia; & à superflui vini ebrietate, de vili causa interrupta est mis-
D *erabiliter fidei connexio & sacramenti. Concives aduersus nouiter electum regem ar-* *N ebrietatis*
mantur, ad palatium properant, & maxime hi, quibus ius Hénrici displicebat, Har- *effectus.*
vygi autem relaxatio mulcebat. Clamor vt à rege auditur, quid hoc esset, explorari
citius ab eo iubetur. Cui protinus respondetur, plebeios furore subitaneo inflammatos,
& seruili præsumptione animatos, hanc commotionem primitus incepisse, ceteros quo-
que omnes in detrimentum sui vel dedecus conuenisse. Quos iam irrumpentes HERI- *Heribertus*
BERTVS Agrippina prouisor egregius, sedare conatus, vt de fenestra causam tante in- *Archiepis,*
uasionis inquiri, lapidum imbre & sagittarum infusione retruditur. Palatium au- *Colon.*
tem ab hostibus grauitè impugnatum, à domesticis regis, facile numerandis, viriliter
defensum

Giselbert⁹
Augustæ
frater.
*Vulfram.

defensum est. Diuisis etenim plura necessaria nostris, maior vis excreuit inimicis. Tandem audito clamoris immensi strepitu, nostri gregatim ad regem properant, hostesque adhuc insanientes paululū expellūt. Sed imminente iā nocte sagittis atq; lapidibus obuijs tardantur. Quæ ad puidenda vr̄bis tunc incendunt mœnia. Nostri autem, qui foris erāt, vr̄bis propugnacula fortiter ascendunt, quibus hi sic melius resistebant. Ibi tū quidam egregius iuuenis, Giselbertus nomine, frater Regine, à Longobardis vulneratus, oppetijt, & consociorum tristitiam vehementer adauxit. Quem *Vulferam** miles in medium agmen profiliens, vnumque ex his per galeam vsque in iugulum feriens, securus vindicauit. Sic alternando quietem, cunctis amicam, belli asperitate mutabant. Nonnullos ex hostibus quos vi capiebant nostri, viuos regi presentabant. Subidē ibidem vna domus, quæ nostros tuebatur defatigatos, à Longobardis incensa ruit, ac eos nulla spei certitudine potitos alacriores bello reddidit. Interim Alemanni cum Francis & Luthariensibus tandem hæc mala rescientibus, fractis intrantes muris, in tantum conciuēs persequuti sunt, vt è munitione domorum suarum nec vnus egredi præsumeret. Harum summitate hi nostros iaculis grauantēs immisissis, incendio perierunt illato. Difficile est cuiquam ad enarrandum, quanta ibidem strages diuersis efficitur modis. Milites regis tum victores sine vlla offensione spolijs interemptorum vtuntur. Hoc miserabili aspectu Rex motus, & vt residuis parcerent, firmiter præcipiens, se ad munitionem sancti Petri contulit, hostibusq; veniam suppliciter implorantibus misericorditer indulsi. Tunc absentes quique accepta regis victoria, aut ipsi veniunt, vt alia declinarent, aut obsides mittunt, fidem, auxilium & subiectionis debitum regi promittētes.]

S. Heriber-
tus pluuiã
& fertilita-
tē impetrat

Hic S. Archiepiscopus summæ siccitatis, omnes segetes exurentis & pessundantis tempore, populi inedia & rerum omnium penuria misere afflicti commotus, solemniter ambarualia & amburbialia Colonia instituit, vt diuinam impetraret atq; exoraret misericordiam, indicto prius triduo ieiunio, cumque ex S. Seuerini oratorio clerus solemniter sanctis supplicatum egressus, S. Panthaleonis monasterium peteret, niuci coloris columba circa caput S. Heriberti circumuoluit, quæ non nisi à sanctioris vitæ hominibus nunc visa, nunc eorum visui se subtraxit, ac paulo post eadem vbi tertio se caput B. viri circumiecerat, cœlos visa est repetere. Demum peracta supplicatione domum reuersus Præsul, mēsa accumulabat ieiunium dissimilaturus, neque enim pijsimum peccus populi sui miserijs grauitèr saucium, vllam admittebat consolationem; cumque alij mirari se dicerent diuinam bonitatem profusis tam multorum lachrymis flexam non esse, tale fertur vir sanctus responsum dedisse: vestri ò charissimi Pastoris est culpa, nisi enim diuinum numen meis sceleribus offensum esset, credo equidem iam diu cœlum distripisset

pisset. Hæc ubi dixisset profusus vbertim lachrymis caput manibus
 A sustentatum in mensam inclinabat; luctabatur interim cum fortissimo
 omnium spirituum Domino ardenti oratione & summa animi submis-
 sione, qua superior fuit. Nam eadem hora cælum maximè serenum ra-
 dijsque solis æstuans, repentino fragore intonuit, & demissis vberimis
 imbribus mirificè cunctos recreauit. In gratam diuinæ bonitatis & cle-
 mentix memoriæ S. Præsul post Paschales ferias supplicationem an-
 nuam Coloniae instituit, quam ieiunium quod banni vocat præcede-
 bat: subsequenter vero annis decorauit eam circumlatum S. Sylue-
 stri caput, quod S. Irmgardis virgo in secunda sua Romam profectio-
 ne à Pontifice obtinuit, cui chirothecam terræ ex cœmiterio 11000. virgi-
 num plenam obtulerat. Erat autem Irmgardis; quæ in necrologio S. Pan-
 thaleonis etiam Irmentrudis dicitur, comes Zutphanix soror Herman-
 ni humilis anno 1081. electi in nonum S. Panthaleonis Abbatem; hæc
 orbata patre *castrum Aspell & oppidum Rees ex hereditate sua B. Petro legauit, &*
conuentus S. Panthaleonis Suchtelen cum omnibus annexis. Tandem postquam
 ter Romam peregrinata est, in hospitali Hachtportz dicto, à se ædifica-
 to diem clausit extremum *Molan. 4. Septemb. Necrologium S. Panthaleonis 4.*
Idus Nouemb. Sed ad B. HERIBERTVM reuertamur.

Supplica-
tio Here-
bertina &
ieiunium.

Origo sup-
plicationis
cum capite
S. Siluestri.

C Pauperum fortunam non aspernatus S. Præsul HERIBERTVS ijs qua
 poterat ratione subueniebat, vnde quem alij sacris Christianorum ini-
 tiare neglexerant pauperem, illum ipse sacro tinctum fonte lauabat, &
 quod euoluto anni spacio à compatre offerebatur in solemnè pompa e-
 dulium non reijciebat.

Baptizat
ipsemet,

In honorem Deiparæ & Aduocatæ humani generis (vt eam vocat S.
 Irenæus) quam singulari cultu prosequeretur ex voto Ottonis Tertij;
 proluxa satis liberalitate Tuitiense monasterium, Anno 1003. cœptum
 & 1019. magnificentissimè absolutum, in loco vbi se illius visui Deipa-
 ra cum filio suo inter pyri brachia hærente obiecerat bis ædificauit at-
 que ditauit. In eiusdem quoque Beatæ Virginis honorem Ecclesiæ Ca-
 meracensi obtinuit à S. Henrico Cæsare Comitatus accessionem.

Colit Dei-
parã & in-
stituit Tui-
tense mo-
nasterium.

D Nec minore in Diuos reliquos ferebatur affectu. Coloniae duodecim
 Apostolorum basilicam & Collegium in decliui & extrema atate ex-
 trueret, & moliri cœpit; quod tamen morte præuentus Peregrino * suc-
 cessori perficiendum reliquit. Imperatori, qui malorum instigatione (vt
 supra insinuauit) ab ipso fuerat alienatus visu territo & penitus supplici
 facto, fatalem prædixit horam; quin & sibi etiam Peregrinum successu-
 rum

Instituit
Collegium
SS. Aposto-
lorum.
* Peregrino.

○

rum

Cæco visum præntiavit. Aqua, in qua se lauerat Episcopus B. Volberto Tuitiensi Abbati visum restituit. Saltatores salubria presbyteri monita contem-
nentes, ac anni integri tripudio damnatos, dirarum liberauit imprecatione; Conuenerant enim à matutinis horis in cœmiterio monasterij Sancti Magni martyris Colbecens. (est verò Colbize Saxonie Diocesis Halberstadiensis * villa) ipsa nocte natiuitatis Domini 15, viginti ac tres mulieres, vt tripudiantes choream ducerent, duxerunt sed à diris ab-
soluit. infœliciter. Nam Ecbertus, cui molesti erant prima celebraturus sacra, ipsos à cantu, & chorea dehortatus, cum nihil proficeret, imprecari cepit? Vtinam potentia Dei & meritis S. Magni martyris sic inquieti annum ducatis; qua increpatione nihil habita in saltatu perstiterunt. Puellam Merfindimius iussus Ioannes auunculus vi à choreis abstrahere, non puellam ipsam, sed puellæ viuæ brachium, sine vlla sanguinis profusione auellit, ipsa in tripudijs perseuerante, euoluto sex mensium spatio genuum tenus terræ fuere immerfi. Integro ipso anno nihil cibi aut potus sumpserunt, neque à pluuia irrorati: neque à choreis lassati, si quæ circa ipsos tecta erigentur statim à venti impulsu deiiciebantur, vestes ac calcei non atterebantur; vngues quoque & capilli non promittebantur. Decurso integro anno ad latera vsque humi subsiderunt. Tandem ipsa nocte natalitia eos conueniens S. HERIBERTVS Archiepiscopus Colonien. (qui eo fuerat profectus) fusa pro eis oratione, exoluit ligamine, quo manus eorum mutuò tenebantur constrictæ, solutos atque ad Diui Magni aram adductos Diuino Numini reconciliauit, moxque sopor ipsos tres dies ac totidem noctes tenuit oppressos. Merfindes verò cum duabus fœminis & Ioanne statim exanimati concidere. Reliqui à sopore quidem domum reducti, cibum sumpserunt, & à vertigine capitis in omnem reliquam vitam haud fuere liberi. Quidam tamen ex ijs adeò profecerunt, ita vt ab obitu suo mira supra naturales facultates perpetrarent. *Hæc Alb. Stad. ad ann. 1021. Chron. Sclauica ad eundem ann. Crantz. lib. 4. Metrop. 6. 34. Naucler. Vincent. Belluac. Bredenbach in collat. Anno 1021.*

A B. Elia Nouesij hærens S. HERIBERTVS febris corripitur & perceptis ibidem Ecclesiæ sacramentis nauigio Coloniam rediit, ibique à B. Helia SS. Panthaleonis & Martini Abbate sacro inunctus oleo, nullam nisi de Deo & fratribus suis, id est pauperibus, quos semper benignissimè pauerat, sollicitus sermonem miscebat; tandem 16. Martij exhausto spiritu beatissimo sine quieuit; A Gregorio VII. Sanctorum numero adscriptus, sic enim in archiuo SS. Apostolorum habet Bullarum exemplar:
Grego-

A Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei vniuersis sanctæ Catholice atque Aposto-
 lica Ecclesiæ filijs vel maxime tamen in eis Alpinis gentibus salutem carissimam cum
 benedictione Apostolica. Quidquid diuinis testimonijs roboratur humanis non indiget
 vt roboretur. HERIBERTVS Colonienſis Archiepiſcopus ſanctiſſimæ vitæ meritis in-
 ter Sanctorum agmina in cœleſti numerari aula promeruit. Quod aſſeuerant & dum
 vixit in hoc ſeculo facta per eum virtutes & poſteaquam illuc translatus & ſigna ſub-
 ſecuta. Vitam eius ſtilo traditam vidimus, in qua magnam eius ſanctitatem didicimus.
 Annuente igitur Deo, auctoritate Apoſtolica Nobis diuinitus tradita iubemus illum
 ammōdo inter Sanctos connumerari, & in Confeſſorum catalogo ſcribi, atque ab om-
B nibus vt ſanctiſſimum in ſuo natalicio celebrari. Condignum enim videtur, vt quem
 Deus Pater honorauit in cœlis, à nobis eiufdem ſeruis honoretur etiam in terris.

Scribo nunc breuiter Sanctorum res geſtas, & vix quicquam præter
 omiſſas ab alijs: publico tamen polliceor annales S. HERIBERTI à D.
 Ioanne Gelenio Vicario in Spiritualibus & Præſato Colonienſi piæ
 memor. conſcriptos, atque interim dum hanc edo hierothecam, adij-
 cio quæ de B. HERIBERTI ſarcophago & hierotheca mecum dignatus
 eſt hitoriarum & publici ergo communicare R. & Doctiſſimus Pater
 Paulus à Vrechem XLI. Tuitienſis Abbas.

C TITVLVS HERIBERTINI OLIM SEPVLCHRI.

Heribertus Colonienſis Archiepiſcopus conſtructor huius Eccleſiæ, anno Incarnati
 verbi milleſimo viceſimo ipſa conſecrauit, in honorẽ Saluatoris mūdi eiusq; Genitricis.

TRANSLATIO S. HERIBERTI ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS.

Anno ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo centeſimo quadrageſimo
 ſeptimo indictione decima, translatus eſt venerabile corpus ſanctiſſimi Patris noſtri &
 Confeſſoris Chriſti HERIBERTI Colonienſis Archiepiſcopi Fundatoris huius loci
 Tuitienſis tertio Kal. Septemb. Feria ſabbati, hora diei tertia, à Venerabili Arnoldo
 primo Archiepiſcopo Colonienſi. Anno Episcopatus ſui octauo, pontificatus vero beata
 memoria Eugenij tertij, tertio, & anno Imperij glorioſiſſimi Domini Conradi ſecundi,
D octauo, & filij eius Henrici, primo, porro Gerlaci Abbatis Tuitienſis duodecimo anno ſe-
 cundo. Acta ſunt hæc anno obitus & tumulationis Beatiffimi Confeſſoris centeſimo,
 vigefimo ſexto.

Titulus ad caput in ſepulchro eius inuentus incifus plumbeæ laminæ.

Anno ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo vigefimo primo 17. Ka-
 lend. April. obiit HERIBERTVS Sanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui de
 proprio ſumptu hoc monaſterium fecit.

Titulus ad pedes ipſius inuentus.

HERIBERTVS Colonienſis Archiepiſcopus conſtructor huius Eccleſiæ, anno Incar-

nati verbi millesimo vigesimo ipsam consecrauit, in honore Saluatoris mundi eiusque genitricis. Idem nimirum titulus qui sepulchri.

Hierotheca preciosa S. HERIBERTI in qua nunc requiescunt sanctæ eius exuuia, præter versus Apostolorum statuis suffixos (quos omitto sicut & in aliorum Episcoporum tumbis feci) res ab ipso gestas his vetustis carminibus explicat.

Primo in statuam S. HERIBERTI inter Humilitatis & obedientiæ typos expressam extat hoc carmen:

Has Præsul Christi vitæ socias habuisti.

In duodecim tabulas historiæ S. HERIBERTI circa eius Hiero-
thecam.

	I.	VII.	
	Magnifica prolis notat ortum visio solis	Visitat ecce Pater te luminis inclyta mater	
	Prauidit ita Pater eius & Israelita.	Templi vota probans formam signans loca mō-	
	II.	VIII.	(strans.
	Doctorem natum tradit Pater erudiendum	In mensa visus extensus in arbore Christus	
	Disputat atq; docet quæ gratia cœlica replet	Pontifici Sancta fit causa crucis faciendæ.	
	III.	IX.	(fert.
	Hic fit Leuita vir clarus cœlibe vitæ	Vota Pater dū fert sacer huic se spiritus in-	
	Cancellatura Rex hunc inuestit honore.	Cūq; Deū placat referans cœnā pluuiam dat.	
	IV.	X.	
*Liberatur energumena.	Ex Regis dono datur hic sacra Virga Pa-	Viribus antiqui Præsul rapiens inimici	
	Præsulis insigne plenum dat Papa benigne.	Prædā saluauit hanc demone dū spoliauit.	
	V.	XI.	(cat.
	Monstransit mōies sparsurus lumine valles	Corda cruenta necat venia dū Rex bene pla-	
	Suscipit optatum plebs Pontificæ sibi gratū.	Iram Pontificis ter præbens oscula pacis.	
	VI.	XII.	(gnis
	Hic subit examen miseris vir iuge leuamen	Hic Pater insignis meritis rutilans velut i-	
	Vnctio Sancta datur personaq; Sancta sa-	Fit requie tutus Paradisi carne solutus.	
	cratur.		

Teruit sub
Henrico III.
7 IV. obiit
1075. pridie
Non. Decēbr.

XI. Lapis

Hiacynthus.

ANNO facit Sigæ Montem templum atque sepulchrum,
Ecce suum, Diuis iunctus amore factus est.

ex VV. 11. c. 1. 111